

Študentsko filozofsko društvo

FILOZOFIJA SVOBODE, BOJA IN UPORA

ILUZIJA 2025

Opis teme in oblikovne smernice

VSEBINSKE SMERNICE

Že v predsokratski filozofiji je pojem boja za temelj svoje ontologije uporabil Heraklit. Označi ga za očeta vsega; bistvo sveta so nasprotja, ki so v medsebojnem sporu vendarle eno. V času helenizma se je filozofija usmerila predvsem v vprašanje dobrega življenja, in odgovor pogosto našla v specifičnih opredelitvah svobode. Šola kinikov jo je iskala v popolni zavrnitvi družbe, saj naj bi ta posameznika ovirala. Stoiki so svobodo enačili s posedovanjem kreposti, saj naj bi z oddaljevanjem od moralno indiferentnih stvari in očesu prijaznih pojavov prišli do najvišjega dobrega. Skeptiki so odvrnitvijo od dogmatizma iskali mir, v katerem ničesar ne zatrjujejo niti ničemur ne oporekajo.

Hinduizem temelji na zgodbah o boju med bogovi in demoni. Ena največjih je Mahābhārata, kjer se izrazi konflikt med sledenjem *dharmi* svoje kaste in stremenju k *mokši*, osvobojenju od kroga ponovnih rojstev. Od vseh Indijskih filozofskih šol se je družbenemu sistemu kast in obredov najbolj uprla materialistična šola carvaka, ki jo nekateri zato obravnavajo kot indijski proto-marksizem. Manj popoln upor je bil ta prvih asketov, ki so se umaknili iz družbe v iskanju *mokše*. Njihova tradicija se nadaljuje v budizmu, kjer pride do še močnejšega zavračanja vedskih nauk, saj osvoboditev ni več združitve našega večnega sebstva z vesoljnim, temveč spoznanje, da nespremenljivega sebstva sploh nimamo. Z opustitvijo navezanosti lahko dosežemo konec trpljenja in s tem nirvano. Na Kitajskem je medtem daoistična filozofska šola kovala svojevrsten upor; daoizem narekuje odvrnitev od vzpostavljenih družbenih struktur in sledenje Dau.

V začetnih stoletjih krščanstva je bilo razširjeno puščavništvo – odvrnitev od sveta, iskanje osvoboditve od posvetnega in bližine Boga v asketskem načinu življenja. V dobi sholastike so premisleki o svobodi vzniknili šele v relaciji svobodne volje do božje svobodne stvaritve sveta. Sveti Avguštín je trdil, da je Bog svet ustvaril umsko in po svobodni volji – ne iz nuje, ampak iz dobrote. Človek je svoboden, le če ni grešen, saj svoboda ni združljiva z grehom, ki si nas podreja.

Renesanso je med drugim zaznamovala politična nestabilnost, v kateri je bil premiselek o boju, upor in svobodi znotraj države nujen korak, ki se je dalje razvijal do novoveške politične filozofije. Niccolo Machiavelli je v Vladarju skušal podati navodila za uspešen odnos med vladarjem in njegovim ljudstvom ter njegovo ohranjanje znotraj vojnih časov. Hobbes je pred-družbene odnose ljudi označil za stanje nenehnega boja, ki se lahko konča le s predajo oblasti v roke suverenu z vzpostavitvijo družbene pogodbe. Drugačen pogled na družbeno pogodbo je imel Locke. V njej ne bi popolnoma predali naše svobode suverenu, bi pa naj državna tvorba, ki bi se ji po lastni volji podredili, ščitila naše življenje, svobodo in lastnino.

Istočasno je potekal upor cerkveni dogmi s filozofijo razuma, katere prvi pobudnik je bil Descartes s kritiko sholastike in poskusom izpeljevanja razlage izključno preko razuma. V sledečih stoletjih se je filozofija vse bolj odvrčala od cerkve, med najopaznejšimi v tem procesu je Spinoza s panteistično ontologijo. Razsvetljenstvo kot rezultat tega procesa je poudarjalo razum in znanost naproti praznoverju. Njihove ideje so se do danes ohranile kot prvi temelji revolucije pod geslom “svoboda, enakost, bratstvo”.

Enakost je pridobila novo zavezujočnost s Kantovo utemeljitvijo posameznika kot svobodnega akterja le v primeru podreditve občemu imperativu uma. Izključujočnost obstoja človekove svobode in kavzalne pogojenosti Kant poskuša rešiti z utemeljitvijo človeka kot avtonomnega akterja svobodnega od afektov in nagnjenj, ki šele tako lahko uveljavlja svojo človeškost. Etični, pravni in politični cilj večnega miru pa izpelje iz naravnega stanja vojne, ki se bo razvilo v stanje trajnega miru.

Svobode se je lotil tudi Hegel, ki jo je tesno povezal s pojmom pravice – definira jo kot obstoj svobodne volje v svetu. Po svoji dialektični metodi pristopi k razvoju našega razumevanja pravice skozi tri stopnje: Abstraktna Pravica, Moralnost in Etično Življenje. Iz ene stopnje v drugo napredujemo na poseben način, v katerem se navidezna protislovja, ki se pojavljajo na vsaki stopnji, razrešijo z doseganjem višje ravni, na kateri se ta cikel ponovi.

Že Nietzschejev proto-eksistencializem je kot temelj postavil individualnost in neodvisnost „svobodnega duha“ od omejujočih konvencij družbe, religije ali morale. Kierkegaard je skoval pojem “slabe vere”, idejo, da v danem trenutku nismo popolnoma svobodni. S “slabo vero” se posameznik skuša obvarovati pred vrtočlavo svobode, ki vzajemno vzbuja tesnobo ob nujnosti odločitve. Heidegger svojevrstno tesnobo utemelji kot odrešujoči moment, ki nastopi ob zavedanju lastne minljivosti. V njegovi poznejši filozofiji pa ima pojem svobode vse pomembnejšo vlogo. Še izraziteje jo v svoji rendiciji eksistencialne filozofije poudari Sartre. Posameznik je popolnoma svoboden v svojih dejanjih in tako za njih nosi popolno odgovornost. Camus takšnemu pojmovanju ponudi nov preobrat s pojmovanjem človeškega stanja kot temeljno absurdnega boja med človekovo željo po pomembnosti, smislu in jasnosti na eni strani in nimim, hladnim vesoljem na drugi.

Marxov in Engelsov dialektični materializem za na videz statičnimi pojavi odkriva neprestano gibanje, katerega gonilo so notranja protislovja. Ta dialektični proces svojo najvišjo obliko doseže v človeški družbi, pravimo mu razredni boj, torej boj za oblast med skupinami ljudmi z enakim družbenim položajem in zato tudi interesi. Tudi koncepcije svobode skozi zgodovino si je potrebno razlagati skozi prizmo razrednega boja. Ta svojo zgodovinsko nalogo opravi šele z nastopom proletariata na zgodovinsko prizorišče. Ta razred zaradi svoje množičnosti v razrednem boju ne more

zmagati drugače kot z odpravitvijo razredne družbe in tudi samega sebe. Z njegovim vzponom na oblast se začneja novo poglavje človeške zgodovine, kjer bo svoboden razvoj posameznika predpogoj za svoboden razvoj vseh.

Psihoanaliza je ponudila vrsto med seboj nasprotujočih si odgovorov na vprašanje zatiranja. Freudovo pojmovanje kulture kot družbeno avtonomne strukture, ki temelji na zatiranju gonov, je spodbudilo razširjeno prepričanje, da je potrebno človeka osvoboditi izpod vseh oblik zatiranja – kakor tudi kritiko tega prepričanja, saj pod zatiranjem ne biva svobodni človek, ki bi lahko zaživel v polnem potencialu. Želja je tako neločljivo povezana z uporom oziroma, še raje, upiranjem. Vprašanje svobode se še zaplete z vpeljavo nezavednega, ki lahko deluje kot mehanizem psihičnega determinizma, ki *a priori* onemogoča svobodno odločanje, po drugi strani pa je nemara to edino mesto, kjer se subjekt lahko libidinalno upira družbeni determiniranosti. Predvsem psihoanaliza omogoča kritičen pretres liberalno zakoreninjenega pojmovanja svobode kot odsotnosti omejitev, ki nas žene, da delujemo v skladu z lastnimi interesi.

3. Naslov, povzetki

Na začetku naj članek vsebuje ime avtorja (bold), naslov (italic; oboje leva poravnava) ter povzetek s 5–7 ključnimi besedami v slovenščini in angleščini (obojestranska poravnava: glej spodaj).

primer:

Ime Priimek

Naslov članka: morebitni podnaslov članka

Povzetek

V tem članku bom opisal pohod Aleksandra Velikega od poraza Perzije do bitke s Porom v Indiji. Na koncu bo kratka razprava o smrti Aleksandrovega konja Bukefala, kako jo različni viri prikazujejo in kaj se je najverjetneje zgodilo. Članek bo strukturiran predvsem kot primerjava različnih virov. S tem namenom bom začel s kratkim opisom avtorjev vseh virov, uporabljenih za ta članek, da bodo njihove možne pristranskosti jasne.

Ključne besede: Aleksander Veliki, Perzija, Bukefal, Por, poraz

Summary

In this article, I will describe Alexander the Great's march from the point at which Persia was defeated up to his battle with Porus in India. There will be a short discussion at the end, about the death of Bucephalus, Alexander's horse, how different sources portray it and what most likely happened. The article in general will be structured mainly as a comparison of different sources and for that reason I will start with short descriptions of the authors of all the sources used in this article, so as to bring to light their potential biases.

Keywords: Alexander the Great, Persia, Bucephalus, Porus, defeat

Navajanje virov in literature:

Zaželeno je, da so citati navedeni v slovenščini, prav tako sami viri, kjer se nahajajo. **Torej poiščite slovenske prevode tujih besedil.** Če prevod ne obstaja, citat v slovenščino prevedite sami, razen če je izrecno nujno, da pustite v originalu (stari grščini itd.).

1. Sprotno navajanje

Viri in literatura se navajajo sprotno v skrajšani obliki v opombi pod črto, v polni obliki pa na koncu v poglavju Viri in literatura. Skrajšana oblika pomeni naslov bibliografske enote (če gre za knjigo) ali pa podenote (če gre za članek v reviji, poglavje v zborniku ipd.) ter številko strani, kjer je citat.

Ob prvem sklicu je potrebno navesti polno ime in priimek avtorja ter enote/podenote, v nadaljnjih sklicih le priimek avtorja in skrajšano verzijo naslova, če je ta daljši od 5 besed. Če dvakrat zapored citiramo isto delo, ob drugi in nadaljnjih navedbah navedemo namesto priimka in naslova zgolj *Ibid.* (italic, s piko na koncu, ker gre za okrajšavo besede *ibidem*); če gre za isto stran, navedemo samo »*Ibid.*«, če gre za drugo stran, navedemo »*Ibid.*, str. ___«.

Izpust označimo s tropičjem v oglatem oklepaju, prav tako spremembe: »[...]«. Če je znotraj navedka že drug navedek, narekovaje iz dvojnih (»dvojni«) spremenimo v enojne ('enojni').

Če se vir nanaša na sprotno opombo, naj sledi besedilu opombe za piko.

Če je citat daljši od cca. 3 vrstic, ga zamaknemo za 1,25 cm, pretvorimo v velikost 11 in pustimo pred njim in po njem prazno vrstico, prav tako velikosti 11. Pri takih citatih začetnih in končnih navednic ne pišemo.

primer:

Eric Wolf zapiše: »Taipinški upor se je končal s porazom, vendar je na kitajsko ljudstvo naredil močan vtis. [...] Katere so te 'moderne' značilnosti Taipingov? Prvič, zamislili so si

družbeni red, ki bo odpravil vladavino kitajskega plemstva.«¹ Besedilo besedilo besedilo. Zato: »[K]o so bili ti imenitni uradniki še vedno ujeti [...], jih je kmalu prehitela velika skupina podjetnikov [...].«² Od tod Stefan Collini sklepa: »Na te sodobne patologije pa lahko gledamo kot na pokazatelje globljega problema.«³ In ponovno Wolf: »Francoski zavezniki so ga pustili na cedilu, nanj pa so pritiskali upniki, zato je organiziral obupani upor [...].«⁴ Tako da bi lahko rekli:

Gre za šum v komunikaciji, ki se bo zdel zlasti zanimiv tistim, ki se ukvarjajo z ideologijo na ravni diskurzivne analize. Spuščanje v krizno menedžerstvo bo šolstvu koristilo, prosto po ministru, ali pač ne, po mnenju šolnikov. Dovolj očitno obe strani ne razumeta enako pomena, ki se skriva za sicer identičnim označevalcem.⁵

Nadaljevanje teksta.

¹ Eric R. Wolf, *Kmečke vojne 20. stoletja*, str. 156.

² *Ibid.*, str. 161.

³ Stefan Collini, *Zakaj potrebujemo univerze?*, str. 132. Zato je Collini dobro to napisal. *Ibid.*, str. 133.

⁴ Wolf, *Kmečke vojne 20. stoletja*, str. 267.

⁵ Dragan Nikčević, »Apologija javnega – primer visokega šolstva«, str. 207.

2. Končna bibliografija

Citiranje se zgleduje po slogu CMS (Chicago Manual of Style), a so prilagojena slovenskemu jeziku in njegovim normam. Točnejša navodila najdete na tej povezavi:

<https://www2.sistory.si/publikacije/material/PNZ-citiranje-Chicago-sl.pdf>.

Posebej omenimo citiranje člankov, knjig, prispevkov iz zbornikov ter raznih spletnih ali multimedijskih virov. Gl. primere spodaj za druge vire. Za ostale vire citiramo po smislu, važno je, da je referenca nedvoumno izsledljiva.

- Knjiga:

Priimek, Ime. *Naslov knjige*. (Prev. Ime Priimek prevajalca, če je.) Mesto: Založba, leto.

- Članek v reviji:

Priimek, Ime. »Naslov članka«. (Prev. Ime Priimek prevajalca, če je.) *Revija LETNIK*, št. ŠT (leto): STR–STR.

- Prispevka v zborniku, poglavje v knjigi z več avtorji, zbranih delih itd.

Priimek, Ime. »Naslov prispevka«. (Prev. Ime Priimek prevajalca, če je.) V: Ime Priimek (avtorja zbornika, če je) / Ime Priimek (urednika), ur., *Naslov zbornika*, str. STR–STR. Mesto: Založba, leto.

- Če je avtorjev več, jih navedemo v vrstnem redu, kot so navedeni v kolofonu, pri čemer samo prvega pišemo v formatu »Priimek, Ime,« ostale pa v formatu Ime Priimek. Gl. primere spodaj.

Priimek, Ime, in Ime Priimek2.

Priimek, Ime, Ime Priimek2 in Ime Priimek3.

- Spletni ali multimedijški viri:

Priimek, Ime. »Naslov prispevka«. (Tip vira, če gre za zvočni ali videoposnetek, prispevek s konference, FB post, tvit itd.) *Spletišče*, datum objave. Dostop {datum dostopa}. {url}.

Viri naj bodo navedeni po abecednem vrstnem redu priimkov. Prva vrstica vira naj bo poravnana z besedilom, nadaljnje vrstice (druga, tretja, četrta ...) posameznega vira pa naj bodo zamaknjene za 1,25 cm.

primer:

Collini, Stefan. *Zakaj potrebujemo univerze?* Prev. Alenka Ropret. Ljubljana: Krtina, 2019.

Društvo_iskra in drugi. Objava. *Instagram*. 7. 2. 2025. Dostop 7. 2. 2025.

https://www.instagram.com/p/DFxN4mnoT3s/?utm_source=ig_web_copy_link.

Fizobiker. Videoposnetek. *TikTok*. 27. 1. 2025. Dostop 7. 2. 2025.

<https://www.tiktok.com/@fizobiker/video/7464701860922887430?lang=en>.

Hunjet, Hana. »Potrebujemo humanistiko: recenzija knjige: Collini, S. (2019). *Zakaj potrebujemo univerze?* Ljubljana: Krtina«. *Sodobna pedagogika* 73, št. 1 (2022): str. 138–141.

Lynch, David (režiser). *Inland Empire*. Film. ZDA, 2006.

Nikčević, Dragan. »Apologija javnega – primer visokega šolstva«. V: avtorska skupina, *Kaj po univerzi?*, str. 207–212. Ljubljana: Založba /*cf., 2013.

Wolf, Eric R. *Kmečke vojne 20. stoletja*. Prev. Polona Poberžnik. Ljubljana: Založba /*cf., 2011.

———. *Pathways of Power: Building an Anthropology of the Modern World*. Berkeley: University of California Press, 2001.

ČE PRIDE PRI ČEMERKOLI DO TEŽAV, nas lahko kontaktirate preko email naslova revijailuzija@gmail.com. Dobrodošla so kakršna koli vprašanja, lahko so tudi vsebinska. **Prosimo, da se držite navodil in tako olajšate delo urednikom. V nasprotnem primeru si ŠFD pridržuje pravico, da vam prispevek zavrne.**

Smernice sta pripravila Jana Frank in Marko Miočič.